

Kontrollenheten
Håkan Jonsson
Tel: 036-15 58 16
Fax: 036-30 24 65
E-post: hakan.jonsson@sjv.se

Klassificeringsverksamheten 2001

EU-inspektion

Erfarenheterna från årets kontrollverksamhet av klassificeringssystemet för slaktkroppar är till stora delar positiva. Det svenska systemet kontrollerades i oktober av en EU-inspektionsgrupp ledd av ordföranden i EU-kommissionens ständiga kommitté för nötkött. Gruppen bestod av tolv stycken inspektörer från lika många EU-länder. Inspektionsgruppen besöker alla EU-länder med några års mellanrum, vilket betyder att alla länder tvingas sköta systemet på ett likartat sätt. Tre ämnesområden inspekteras nämligen klassificering av nötslaktkroppar, ländernas prisrapportering till EU-kommissionen samt marknadsstöd som exempelvis interventionslagring. Slutrapport har ännu inte kommit men av vad som framkom vid den muntliga slutgenomgången kan redan nu sägas att de inspekterade svenska slakterierna i Helsingborg, Kävlinge och Kalmar som helhet fick beröm för att man har en korrekt och likartad bedömningsnivå vad gäller klassificeringen och i övrigt följde de olika EU-förordningarna på ett bra sätt.

Klassificeringsstatistik

Ett annat glädjeämne är att det statistiksystem som efterfrågas från branschen för att ha ett snabbt och bra underlag för att styra kontrollsystemet nu är nästan klart. Systemet kallas DW-slakt och är ett Oracle-Discoverbaserat program för information från databaserna SLAKT, DID och CDB där data kan hämtas och kombineras i alla led. I SLAKT finns information från varje slaktat djur. DID är systemet för djurmärkning, produktionsplatser, beställningssystem för öronbrickor m.m. CDB är den centrala djurdatabasen för nötkreatur. I DW-slakt kan all information korsvis sammanställas och i en tabell nedan ges ett exempel på information som kan sammanställas ur DW-slakt.

Exempel på statistik ur DW-slakt

Antalet slaktade djur medelklass och medelvikt för ungtjurar från Jönköpings län 2001. Redovisas för slakterier som slaktat fler än 300 st samt slakteriernas medeltal för samtliga slaktade ungtjurar 2001.

Slakteri	Klass	Vikt	Slakteriets medelklass All slakt
1	6,34	330	5,4
2	5,78	320	6,0
3	6,10	325	5,8
4	5,80	315	5,9
5	6,47	315	6,6
6	5,43	322	5,5
7	5,78	320	5,8

Uppställningen kan som all annan statistik tolkas på många olika sätt. Ett är dock säkert och det är att djurmaterial kan variera en hel del mellan olika leveransers och leverantörer, något som ofta underskattas vid diskussioner om klassificeringsstatistik.

Medelvikt, medeltal klass samt medeltal fett för ungtjurar per år och moderns ras

År: 2001

	Vikt		Fettgrupp	Klass
	Antal djur	medeltal	medeltal	medeltal
Aberdeen Angus	771	319	7,54	7,14
Blonde D'Aquitaine	411	366	4,57	10,16
Brown Swiss	9	256	5,00	4,44
Charolais	11947	355	6,01	8,90
Dexter	13	349	5,62	7,54
Fjällko	56	219	5,48	3,36
Hereford	5354	316	7,25	6,79
Highland Cattle	520	234	5,00	4,69
Korsning/övriga raser	56486	331	6,37	7,36
Limousin	1554	354	6,11	9,65
Piemontese	5	412	3,60	9,40
RB	4	302	7,25	7,00
Ringamålako	15	284	6,07	4,93
Rödkulla	22	262	4,86	3,95
SAB	184	314	6,42	4,67
Simmental	3673	348	5,99	8,10
SJB	201	250	5,67	4,18
SKB	619	243	5,95	3,82
SLB	58702	315	6,26	4,43
SRB	56217	308	6,55	4,92
Väneko	20	261	5,05	3,75

Putsningsregler

Arbetet med att ta fram blanketter och informationsbroschyr vad gäller putsning av slaktkroppar har också slutförts med ett positivt resultat. Broschyren fick bl.a. goda vitsord vid EU-inspektionen. Slakterierna har utsett putsningsansvariga som under året ökat utbildningsinsatsen för de personer på slaktbandet som påverkar slutresultatet. Kommande år inför Jordbruksverket en förbättrad inspektionsrutin på putsningsmomenten där en första åtgärd efter att ett putsningsmoment underkänts är att den putsningsansvarige får förbättra rutinen. Dessutom skall ett nytt putsningsprotokoll upprättas och sändas till Jordbruksverket senast veckan därpå.

Förändring av djurmaterial och produktionsformer

Från årets och tidigare års resultat, som finns i efterföljande tabeller, kan man utläsa att andelen slaktmogna djur ökar, den specialiserade uppfödningen av kvigor med mycket fina slaktkroppar har ökat och att antalet stutar ökar kraftigt. Fettgruppsmedeltalet ökar för samtliga kategorier och andelen riktigt magra kroppar har minskat kraftigt. Trots detta ligger klassmedeltalet för ko och ungko stilla vilket tyder på att den genetiska köttansättningsförmågan speciellt hos våra mjölkkraser i varje fall inte förbättras utan snarare tvärtom något som man också kan se då de bästa mjölkdjuren ställs ut på Elmia. Vissa djur är så stora, smala och köttfattiga att de nästan platsar som segel i Americas Cup-tävlingen.

Hela riket – klassmedeltal

Kategori	1996	1999	2001
Ko	3,8	3,7	3,9
Tjur	7,1	7,4	7,7
Kviga	4,8	5,0	5,4
Ungko	3,5	3,3	3,5
Stut	4,1	4,3	4,4
Ungtjur	5,2	5,6	5,9
Gödkalv	4,7	5,0	4,8
Mellankalv	4,3	4,4	4,4
Lamm	5,7	6,0	6,5

Hela riket – Fettmedeltal

Kategori	1999	2001	% 1- t.o.m. 1+ 1996	2001
Ko	7,8	7,9	13	9
Tjur	6,3	6,3	18	14
Kviga	7,8	8,2	7	3
Ungko	6,6	6,8	18	13
Stut	7,2	7,4	3	2
Ungtjur	6,2	6,4	11	5
Gödkalv	4,2	4,3	37	34
Mellankalv	4,3	4,5	33	24
Lamm	6,1	6,2	13	7

Kontrollredovisning

Kontrollen har utförts i enlighet med EG:s minimikrav, två kontrollbesök per kvartal för de större slakterierna, 22 st, samt minst ett besök per år på små kontrollslakterier, 45 st och renkontrollslakterier, 22 st.

Totala antalet kontrollbesök har under 2001 varit 330 st varav 268 gällde nötkreatur med i medeltal 40 kontrollerade slaktkroppar eller ungefär 3 % av totala antalet slaktade djur. Sex kontrollbesök har lett till vidare åtgärder som återbesök samt vidareutbildning av berörd klassificerare. Vid besöken har vid 107 tillfällen tagits extra protokoll som underlag för handjursstöds kontroll.

Protokollen från klassificeringsinspektionerna kan sammanfattas i följande tabeller.

Funna avvikelser vid bedömning av klass (i procent och antal)

År 2001 Avvikelse	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Tot
-3											0.1		
-2				0.1				0.1					
-1	6.5	7.5	5.8	7.6	6.1	5.0	8.0	6.7	7.0	6.5	7.6	5.8	6.8
0													
+1	8.1	8.9	9.1	9.0	9.8	7.2	7.8	9.3	9.8	12.2	9.3	9.2	9.3
+2					0.1		0.1						
+3													
Antal	859	1193	1543	1944	853	909	774	1554	1122	1418	1159	465	13793

År 2001	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Tot
Avvikelse													
-3			0.1	0.1								0.2	
-2			0.1	0.1		0.1	0.6		0.1			0.2	0.1
-1	9.8	11.5	9.0	8.4	10.3	9.9	13.0	11.0	11.7	11.2	11.2	8.6	10.6
0													
+1	8.5	6.4	7.6	8.7	7.3	7.2	8.4	9.1	8.9	8.8	9.5	10.8	8.4
+2			0.1	0.1	0.2		.3	0.1	0.1	0.1			0.1
+3					0.1					0.1		0.2	
Antal	859	1193	1543	1944	853	909	774	1554	1122	1418	1159	465	13793

Svinklassificering

På alla slakterier där det slaktas mer än 2000 grisar under ett år skall man använda Hennessey Grading System för klassificeringen. Instrumentet är anslutet till en dataterminal som dels styr systemet, dels lagrar datauppgifter från mätningarna. Dessa data ligger till grund för de kontroller som genomförs och för de resultat som presenteras i denna rapport.

Kontrollen genomförs i flera steg och innefattar av klassificeraren utförd daglig funktionskontroll av instrumentet, genomgång av de data som erhållits vid mätningarna, kontroll av att mätningarna utförs på rätt ställe på slaktkroppen samt kontroll utförd av SJV baserad på de kontrollrapporter som sänds till Statens jordbruksverk. Systemet är utformat så att operatören blir larmad om det är något i systemet som inte fungerar.

De kontrollrapporter som sänds till Jordbruksverket används samtidigt som underlag för preliminär produktionsstatistik för hela Sverige. Uppgifter för enskilda slakterier får dock inte publiceras men de kan ingå i sammanställningarna där ursprung inte röjs. Uppgifterna från kontrollrapporterna har bearbetats och sammanställts vid Avd. för köttvetenskap vid SLU.

Resultat

Under 2001 slaktades omkring 3 miljoner slaktsvin vid 22 slakterier. Mer än 80 procent av grisarna slaktades vid de sju största slakterierna. Den genomsnittliga köttprocenten var 57,1 procent. I figur 1 presenteras variationen i köttprocent. Av figuren framgår att ungefär två miljoner slaktkroppar, motsvarande närmare 70 procent, låg inom intervallet 56 till 61 procent kött. Det har naturligtvis stor betydelse när man utformar system för sortering av slaktkroppar efter köttprocent.

Tidigare var köttprocenten varierande under produktionsåret med betydligt lägre köttprocent i slaktkropparna under sommarmånaderna. Så är det inte längre. Under 2001 var köttprocenten endast någon tiondel lägre under juni och juli jämfört med under vinter och vår.

I kontrollsystemet registreras inte slaktkropparnas vikt och grisarnas kön. Därför kan vi inte studera inflytandet av slaktkropparnas vikt respektive grisarnas kön på slaktkropparnas vävnadsinnehåll. Det kan dock vara intressant att nämna att slaktkroppar från sogrisar normalt har betydligt högre köttinnehåll, det kan röra sig om 2-4 procentenheter, än slaktkroppar från kastrater. Därför kan man räkna med att nästan alla slaktkroppar med höga köttprocent kommer från sogrisar. Redan urval efter kön vid sortering för optimering i styckningen kan ge resultat. Inom det aktuella viktsintervallet 80 – 95 kg i rutinslakten är sambandet mellan vikt och köttprocent svagt. En ökning med 10 kg av vikten betyder i genomsnitt mindre än en procentenhet i köttinnehåll. Tunga slaktkroppar med hög köttprocent från sogrisar ger sannolikt bäst utbyte vid styckningen. När det gäller uppfödning med kontroll på utfodringen kan därför sogrisar gärna slaktas vid hög levande vikt. Det skulle sannolikt ge mervärden i alla led i produktionskedjan.

Kontrollsystemet innefattar också kontroll av instrument och hur själva mätningen utförs. Denna kontroll utförs av Jordbruksverkets inspektörer, som minst 2 gånger per kvartal besöker varje produktionsplats där svinslaktkroppar klassificeras. I statistikrapporterna kan man i viss mån utläsa hur mätningen utförts, men det erfordras också kontroll på plats. Vid dessa kontrollbesök sker direkt genomgång av kontrollresultat och eventuella korrekationer. Dessa besök tjänar också som kontinuerlig vidareutbildning av klassificerarna. Resultaten från denna del i kontrollverksamheten visar att hantering av mätinstrument och mätningen på slaktkropparna utförts på ett bra sätt på alla slakterier under 2001.

Figur 1. Slaktkropparnas fördelning på olika köttprocent under 2001

Alla slakteriers köttprocentmedeltal låg inom intervallet 56,3 – 58,2 i köttprocent. Eftersom det sker en betydande transport av grisar inom landet kan det vara svårt att tolka resultaten med avseende på kvaliteten på grisarna i olika områden. Det finns fortfarande en tendens till köttigare slaktkroppar i östra Sverige, särskilt på Gotland och i östra Småland, men områdesskillnaderna var mycket mindre under 2001 än tidigare. Det finns flera orsaker till de minskade skillnaderna mellan olika områden. Produktionen likriktas och det genetiska materialet sprids genom seminverksamhet till alla delar av landet. Dessutom sker

det betydande transporter av grisar från ett produktionsområde till slakterier i andra områden. Det gör jämförelsen ännu osäkrare.

I tabell 1 redovisas resultaten från HGS-systemet för de två fettmått, muskelmättet och den beräknade köttprocenten för hela landet och för olika områden resp. genomsnittet för slakterier inom de producentkooperativa resp privatägda företagen. Den som önskar uppgifter om slakten vid ett enskilt slakteri får vända sig till detta slakteri.

Tabell 1. Resultat från klassificeringen av slaktsvinkroppar under 2001

		Fettmått 1	Fettmått 2	Muskelmått	Köttprocent
Syd	1563173	13,7	16,3	54,4	57,0
Nord	98769	13,6	16,1	53,4	56,9
Öst	666694	13,5	16,1	56,0	57,5
Väst	759976	13,0	15,5	52,9	57,4
Hela landet	3088612	13,5	16,0	54,1	57,2
Privat	891354	13,6	16,0	53,1	56,9
Förening	2197258	13,4	16,1	55,6	57,4

Som framgår av tabellen var det något lägre köttprocent i de slaktroppar som slaktats i norra Sverige och det var en skillnad på ca 0,5 procentenheter mellan de två ägarkategorierna. De något lägre fettmått i väst motverkas av tunnare ryggmuskel med i stort sett samma köttprocent som resultat. Det finns inga aktuella uppgifter om detta medför förändrade samband mellan linjära mått och köttprocent eftersom det inte utförts några totaldissektioner av slaktroppar under senare år.

Under 2000 var den genomsnittliga köttprocenten 57,15 % och 2001 57,14 %. Produktionsresultatet är alltså lika för de två senaste åren. Det har alltså inte skett någon förändring i slaktropparnas köttinnehåll under ett år.

Godkända svinslaktroppar rapporterade till SLAKT

2001 Galt

Region	Antal
Syd	1004
Nord	80
Öst	562
Väst	502
Hela landet	2148

2001 Unggris

Region	Antal
Syd	2561
Nord	102
Öst	1558
Väst	1305
Hela landet	5526

2001 Sugga

Region	Antal	Kött %
Syd	27 995	57,3
Nord	1 783	56,5
Öst	9 839	56,2
Väst	13 533	56,6
Hela landet	53 150	56,9
Priv	14 741	56,8
För	38 409	56,9

2001 Unggalt

Region	Antal	Kött %
Syd	16 683	58,0
Nord	583	57,7
Öst	9 492	57,6
Väst	8 680	57,8
Hela landet	35 438	57,8
Priv	5 046	57,8
För	30 392	57,8

2001 Ungsugga

Region	Antal	Kött %
Syd	3 799	58,5
Nord	479	58,7
Öst	5 558	58,2
Väst	3 092	58,4
Hela landet	12 928	58,4
Priv	2 841	59,1
För	10 087	58,2

Statistik

Av tabellbilagan framgår vid en jämförelse med tidigare årsrapporter bland annat.

Antalet stutar ökar kraftigt. Även antalet slaktade kvigor ökade kraftigt. En stor andel kvigslaktkroppar hamnar dessutom i efterfrågade klasser. Kvigornas medelklass överstiger till exempel stutarnas med en hel klass. Andelen nötslaktkroppar i de så kallade slaktmogna fettgrupperna ökar. Såväl alltför magra som allför feta slaktkroppar minskar. Med detta följer också att trenden under 1990-talet med allt lägre formklassmedeltal brutits och nu planat ut. Lammens formklass förbättras stadigt liksom andelen lamm i fettgrupperna 2-3.

Den nya rutinen att rapportera slaktstatistik till Jordbruksverket varje vecka har upplevts positivt av de flesta. Slakterierna har kunnat få rättningslistor mycket snabbare och utdatalistor från registret SLAKT har blivit mer användbara då det varit aktuell statistik som kunnat presenteras.

De nya rutinerna att slakterierna skall rapportera per vecka i de sedan 1 januari 1999 nya 15-gradiga skalorna har fungerat bra. Det finns dock undantag som bekräftar denna regel. Här kan nämnas Östersund, Skellefteå, Brottbys och Trenså. I sammanhanget bör också nämnas att fungerar inte rapporteringen kan det påverka utbetalningen av slaktbidrag i lindrigaste fallet med tidsfördröjning som följd.